

TRƯỜNG ĐẠI HỌC THỦY LỢI
BỘ MÔN NHỮNG NGUYÊN LÝ CƠ BẢN CỦA CHỦ NGHĨA MÁC – LÊ NIN

BÀI GIẢNG KINH TẾ CHÍNH TRỊ MÁC – LÊ NIN

Chủ biên: ThS.GVC. Lê Văn Thơi

Hà Nội, tháng 1 năm 2020

LỜI GIỚI THIỆU

Thực hiện chủ trương của Bộ Giáo dục & Đào tạo về đổi mới nội dung, chương trình giảng dạy và học tập các môn Lý luận chính trị nói chung và môn Kinh tế chính trị Mác - Lênin nói riêng, được sự đồng ý của Ban Giám hiệu Trường Đại học Thủy lợi tại quyết định số 264/QĐ-ĐHTL, ngày 26 tháng 3 năm 2020, Bộ môn Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác – Lênin đã tổ chức, thực hiện biên soạn cuốn “Bài giảng Kinh tế chính trị Mác – Lênin”.

Cuốn Bài giảng Kinh tế chính trị Mác – Lênin được biên soạn bám sát với cấu trúc và nội dung chương trình môn học Kinh tế chính trị Mác – Lênin, đồng thời kế thừa nội dung các Giáo trình Kinh tế chính trị trước đây của Bộ Giáo dục & Đào tạo ban hành. Cuốn Bài giảng đã kết cấu lại nội dung, làm rõ những kiến thức cơ bản, trọng tâm của môn học và có ví dụ minh họa cụ thể để sinh viên tiếp cận, nghiên cứu môn học dễ dàng hơn.

Sau mỗi chương, Bài giảng Kinh tế chính trị Mác – Lênin cung cấp hệ thống câu hỏi ôn tập và thảo luận, giúp sinh viên ghi nhớ kiến thức của từng chương. Từ đó, tạo điều kiện thuận lợi cho sinh viên có thể nghiên cứu sâu hơn và có thể vận dụng những kiến thức môn học vào lý giải các hiện tượng kinh tế - xã hội và các vấn đề thực tiễn cuộc sống.

Về tổng thể, Bài giảng Kinh tế chính trị Mác - Lênin gồm 6 chương:

Chương 1: *Đối tượng, phương pháp nghiên cứu và chức năng của kinh tế chính trị Mác – Lênin*

Chương 2: *Hàng hóa, thị trường và vai trò của các chủ thể tham gia thị trường*

Chương 3: *Giá trị thặng dư trong nền kinh tế thị trường*

Chương 4: *Cạnh tranh và độc quyền trong nền kinh tế thị trường*

Chương 5: *Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và các quan hệ lợi ích ở Việt Nam*

Chương 6: *Công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập kinh tế quốc tế của Việt Nam*

Bài giảng Kinh tế chính trị Mác - Lênin đã được thẩm định bởi Hội đồng khoa học, thành lập theo Quyết định số 466/QĐ-ĐHTL, ngày 26 tháng 5 năm 2020 của Hiệu trưởng Trường Đại học Thủy lợi.

Cuốn bài giảng này được dùng làm tài liệu chính thức trong giảng dạy và học tập môn Kinh tế chính trị Mác - Lênin cho sinh viên các ngành thuộc các hệ đào tạo đại học, cao đẳng của Trường đại học Thủy lợi. Đối với sinh viên các trường đại học, cao đẳng, trung học chuyên nghiệp trên cả nước cũng có thể sử dụng Bài giảng Kinh tế chính trị Mác - Lênin làm tài liệu tham khảo, nghiên cứu.

Trong quá trình biên soạn cuốn bài giảng, mặc dù tập thể tác giả đã cố gắng cao nhất để đưa ra cuốn bài giảng hoàn chỉnh nhưng cũng khó có thể tránh khỏi những hạn chế nhất định. Chúng tôi trân trọng và cảm ơn các ý kiến đóng góp của các nhà khoa học, đồng nghiệp và bạn đọc, hy vọng lần tái bản lần sau, bài giảng sẽ được hoàn thiện hơn.

Mọi góp ý xin gửi về Bộ môn Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin, khoa Lý luận chính trị, Trường Đại học Thủy lợi, 175 Tây Sơn, Đống Đa, Hà Nội.

Hà Nội, tháng 5 năm 2020

Tập thể tác giả

Chương 1

ĐỐI TƯỢNG, PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU VÀ CHỨC NĂNG CỦA KINH TẾ CHÍNH TRỊ MÁC – LÊNIN

Nội dung chương cung cấp cho người học, hiểu một cách khái quát về lịch sử hình thành, phát triển của môn học Kinh tế chính trị, về đối tượng, phương pháp nghiên cứu và chức năng của môn Kinh tế chính trị nói chung và Kinh tế chính trị Mác – Lênin nói riêng. Trên cơ sở đó người học hiểu được ý nghĩa của nghiên cứu môn học đối với bản thân trong việc nhận thức và hiểu các hoạt động kinh tế, xã hội cơ bản.

1.1. KHÁI QUÁT SỰ HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN CỦA KHOA HỌC KINH TẾ CHÍNH TRỊ

Sự vận động, phát triển của xã hội loài người gắn liền với các hoạt động kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, trong đó hoạt động sản xuất kinh tế đóng vai trò căn bản quyết định các hoạt động khác. Ngay từ thời kỳ cổ đại, con người đã nghiên cứu và giải thích về các hiện tượng kinh tế. Các tư tưởng kinh tế sơ khai đó được các nhà nghiên cứu qua các thời đại kế thừa, phát triển, hoàn thiện dần dần dẫn đến sự ra đời môn khoa học Kinh tế chính trị. Quá trình phát triển tư tưởng của kinh tế của loài người có thể được khái quát qua các giai đoạn lớn sau:

1.1.1. Giai đoạn thứ nhất, từ thời cổ đại đến cuối thế kỷ XVIII

Sự phát triển tư tưởng kinh tế trong giai đoạn này chia làm hai thời kỳ:

❖ Thời kỳ cổ đại đến thế kỷ XV

Thời kỳ này tương ứng với các tư tưởng kinh tế thời kỳ cổ đại và tư tưởng kinh tế trung đại. Do trình độ phát triển của sản xuất xã hội còn lạc hậu, nhìn chung chưa tạo ra những tiền đề chín muồi cho sự xuất hiện các lý luận chuyên về kinh tế hoàn chỉnh.

❖ Thời kỳ từ thế kỷ XV đến cuối thế kỷ XVIII

Sự phát triển của lực lượng sản xuất đầu thế kỷ XV đã thúc đẩy sự ra đời của phương thức sản xuất tư bản chủ nghĩa thay thế phương thức sản xuất phong kiến đã tạo tiền đề cho sự xuất hiện và phát triển mạnh mẽ của những dòng lý luận kinh tế mang tính hệ thống của tư tưởng kinh tế của loài người; Đó là:

- *Chủ nghĩa Trọng thương (coi trọng thương mại)*, xuất hiện ở Anh, Pháp, Ý... từ thế kỷ XV đến cuối thế kỷ XVII, gắn liền với quá trình tích lũy ban đầu của chủ nghĩa tư bản. Đây là lý luận kinh tế chính trị đầu tiên của giai cấp tư sản. Các đại biểu tiêu biểu: Starfod và Thomas Mun (Anh), Xcaphuni và A.Serra (Ý); A.Montchretien (Pháp). Tuy chưa đầy đủ về mặt khoa học nhưng chủ nghĩa trọng thương cũng đã nghiên cứu nguồn gốc của của cải, cho rằng sự giàu có của một quốc gia là số tiền (vàng, bạc) mà nước đó tích lũy được thông qua buôn bán thương mại đặc biệt là coi trọng ngoại thương (buôn bán với nước ngoài). Từ đó, chủ nghĩa trọng thương hướng nền kinh tế vào xuất khẩu để tích lũy tiền tệ. Cùng với sự phát triển của lý

Chương 1: Đối tượng, phương pháp nghiên cứu và chức năng của KTCT Mác - Lênin

thuyết kinh tế trọng thương thì thuật ngữ “Kinh tế chính trị - Political Economy” xuất hiện, được dùng lần đầu tiên vào thế kỷ XVII (năm 1615) bởi nhà lý luận kinh tế Trọng thương người Pháp A.Montchretien trong tác phẩm “Chuyên luận về kinh tế chính trị”. Tuy nhiên, qua tác phẩm này, ông mới chỉ đưa ra phác thảo ban đầu về môn học Kinh tế chính trị. Đến thế kỷ XVIII, với sự xuất hiện hệ thống lý luận kinh tế của Adam Smith – nhà kinh tế học cổ điển Anh thì Kinh tế chính trị mới trở thành môn khoa học phát triển cho đến ngày nay.

- *Chủ nghĩa Trọng nông (coi trọng sản xuất nông nghiệp)*, xuất hiện từ giữa thế kỷ XVII đến nửa đầu thế kỷ XVIII tại Pháp với các đại biểu nổi bật: F.Quesney; Turgot...Tuy còn mang tính phiến diện, song lý luận kinh tế của chủ nghĩa trọng nông đã chuyển nghiên cứu nguồn gốc của cải từ lĩnh vực lưu thông sang lĩnh vực sản xuất nông nghiệp, coi trọng sở hữu tư nhân và cổ vũ tự do kinh tế. Tư tưởng kinh tế căn bản của chủ nghĩa trọng nông coi nông nghiệp là nguồn gốc tạo ra của cải làm giàu cho quốc gia. Từ đó họ hướng các chính sách vào phát triển kinh tế nông nghiệp.

- *Kinh tế chính trị học cổ điển Anh*, xuất hiện từ giữa thế kỷ XVII đến cuối thế kỷ XVIII, là hệ thống lý luận kinh tế của các nhà kinh tế học tư sản tiêu biểu: W.Petty; A.Smith; D.Ricardo. Trong học thuyết của mình, các ông đã nghiên cứu một cách có hệ thống các khái niệm phạm trù kinh tế: giá trị, tiền tệ, giá cả, tiền công, lợi nhuận, lợi tức, địa tô... của phương thức sản xuất tư bản chủ nghĩa. Mặc dù còn những hạn chế nhất định, song kinh tế chính trị tư sản cổ điển Anh đã trở thành một trong những tiền đề lý luận kinh tế trực tiếp cho sự ra đời của Kinh tế chính trị Mác - Lênin.

Vậy kinh tế chính trị là gì? Kinh tế chính trị là môn khoa học xã hội, nghiên cứu quan hệ kinh tế (quan hệ sản xuất) biểu hiện trong quá trình sản xuất, phân phối, trao đổi và tiêu dùng kinh tế nhằm mục đích tìm ra các quy luật kinh tế chi phối hoạt động kinh tế của con người tương ứng với trình độ phát triển nhất định của xã hội.

1.1.2. Giai đoạn thứ hai: Từ sau thế kỷ thứ XVIII đến nay xuất hiện các lý luận kinh tế chính trị cơ bản sau

Thứ nhất, lý luận kinh tế chính trị Mác – Lênin do Các Mác (1818-1883) người Đức và Ph.Ăngghen (1820-1895) người Đức xây dựng. Dựa trên cơ sở kế thừa trực tiếp giá trị khoa học của kinh tế chính trị tư sản cổ điển Anh, hai ông đã xây dựng hệ thống lý luận kinh tế chính trị khoa học, một trong ba bộ phận cấu thành chủ nghĩa Mác. Qua các hệ thống lý luận kinh tế của mình, các ông đã phân tích toàn diện về nền sản xuất tư bản chủ nghĩa, tìm ra những quy luật kinh tế chi phối sự hình thành phát triển của phương thức sản xuất tư bản chủ nghĩa được thể hiện tập trung qua bộ tác phẩm vĩ đại “Tư bản”. Trong tác phẩm đó, ông đã phân tích sâu sắc các phạm trù, khái niệm kinh tế hàng hóa, giá trị lao động, tiền tệ, giá trị thặng dư, lợi nhuận, lợi tức, địa tô, tích lũy tư bản, khủng hoảng sản xuất tư bản chủ nghĩa... Đồng thời qua tác phẩm này hai ông đã luận chứng vai trò lịch sử của chủ nghĩa tư bản, dự báo sự ra đời tất yếu của phương thức sản xuất cộng sản chủ nghĩa.

Bài giảng Kinh tế chính trị Mác - Lênin

Sau khi C. Mác, Ph.Ăngghen qua đời, Lê nin tiếp tục kế thừa, phát triển lý luận kinh tế chính trị trong giai đoạn chủ nghĩa tư bản độc quyền nhà nước cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX với học thuyết kinh tế của mình Lê nin đã chỉ rõ những đặc điểm kinh tế cơ bản của chủ nghĩa tư bản độc quyền và chủ nghĩa độc quyền nhà nước, những vấn đề kinh tế chính trị cơ bản của thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội... Trên cơ sở đó xuất hiện dòng lý thuyết kinh tế chính trị Mác – Lê nin.

Sau khi Lê nin qua đời các nhà kinh tế của các đảng Cộng sản cùng với lý luận của Đảng Cộng sản tiếp tục nghiên cứu, bổ sung, phát triển làm phong phú thêm lý luận của chủ nghĩa Mác – Lê nin. Các công trình nghiên cứu đó được xếp vào nhánh kinh tế chính trị mácxít (Maxist – những người theo chủ nghĩa Mác).

Thứ hai, lý luận kinh tế chính trị tầm thường, phát triển từ thế kỷ XIX đến nay: các nhà nghiên cứu kinh tế theo trường phái này tiếp tục kế thừa, bổ sung, phát triển lý luận kinh tế chính trị Tư sản cổ điển Anh. Sự kế thừa này dẫn đến hình thành các lý thuyết kinh tế đi sâu phân tích hành vi của nhà sản xuất, hành vi của người tiêu dùng thông qua sự biến động của giá cả, cung cầu thị trường... (chính là dòng lý thuyết kinh tế vi mô gồm các lý thuyết kinh tế của trường phái tân cổ điển thế kỷ XIX - XX); hoặc các lý thuyết kinh tế nghiên cứu tổng cung, tổng cầu của nền kinh tế (dòng lý thuyết kinh tế vĩ mô gồm lý thuyết kinh tế Keynes và hậu Keynes từ đầu thế kỷ XX đến nay).

Thứ ba, trong giai đoạn này còn xuất hiện học thuyết kinh tế của chủ nghĩa không tưởng Tây Âu (Pháp, Anh thế kỷ XIX), thực ra tư tưởng về chủ nghĩa xã hội đã xuất hiện ngay từ thời đại chiếm hữu nô lệ, trung cổ thế kỷ XV, XVI, nhưng dòng lý luận kinh tế này đạt tới đỉnh cao là các học thuyết kinh tế của chủ nghĩa xã hội không tưởng Pháp (Charles Fourier, Saint Simon,) và Anh (Owen) thế kỷ thứ XIX. Các lý thuyết kinh tế này hướng vào phê phán các khuyết tật của chủ nghĩa tư bản (bóc lột, sản xuất vô chính phủ, ô nhiễm môi trường, bệnh dịch...), song nhìn chung các quan điểm đưa ra dựa trên cơ sở tình cảm cá nhân, chịu ảnh hưởng của chủ nghĩa nhân đạo, không chỉ ra được các quy luật kinh tế chi phối sự vận động của phát triển của xã hội vì vậy không luận chứng được vai trò lịch sử của chủ nghĩa tư bản. Bên cạnh đó, trong thế kỷ XVIII và XIX, còn xuất hiện dòng lý thuyết kinh tế chính trị học tiểu tư sản với các đại biểu Sismondi và Proudon (nhà kinh tế học Pháp), đặc điểm nổi bật là ủng hộ, bảo vệ sản xuất nhỏ, phê phán nền sản xuất lớn tư bản chủ nghĩa, coi đó là nguyên nhân gây ra đói nghèo, khủng hoảng, thất nghiệp....

Như vậy, kinh tế chính trị Mác – Lê nin cũng chỉ là một trong những dòng lý thuyết kinh tế của nhân loại được đặt nền móng bởi C. Mác, Ph.Ăngghen dựa trên cơ sở kế thừa và phát triển những giá trị khoa học của lý luận kinh tế chính trị nhân loại trước đó mà trực tiếp là kinh tế chính trị cổ điển Anh. Kinh tế chính trị Mác tiếp tục được Lê nin kế thừa và phát triển trong điều kiện chủ nghĩa tư bản chuyển sang giai đoạn chủ nghĩa tư bản độc quyền và độc quyền nhà nước.

1.2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU KINH TẾ CHÍNH TRỊ MÁC – LÊNIN

1.2.1. Đối tượng nghiên cứu của kinh tế chính trị Mác – Lênin

1.1.1.1. Quan niệm về đối tượng nghiên cứu của kinh tế chính trị trước Mác

Lịch sử phát triển của các lý thuyết kinh tế đã chứng tỏ rằng tương ứng với mỗi giai đoạn phát triển, các trường phái tư tưởng kinh tế đưa ra các quan niệm khác nhau về đối tượng nghiên cứu của kinh tế chính trị. Cụ thể:

Chủ nghĩa trọng thương quan niệm lưu thông, buôn bán hàng hóa (chủ yếu là ngoại thương), là phương tiện tích lũy của cải (tiền tệ) để làm giàu cho quốc gia là đối tượng nghiên cứu của kinh tế chính trị. Vì vậy, những nhà kinh tế Trọng thương đã tham mưu cho chính phủ đề ra chính sách phát triển kinh tế hướng vào khuyến khích xuất khẩu để thu hút tiền tệ vào trong nước, tăng ngân khố quốc gia, làm giàu cho đất nước.

Chủ nghĩa trọng nông quan niệm nông nghiệp mới là nguồn gốc của tạo ra của cải làm giàu cho quốc gia là đối tượng nghiên cứu. Vì vậy, những nhà kinh tế Trọng nông đã đưa ra một loạt chính sách kinh tế nhằm phát triển ngành sản xuất nông nghiệp để tạo nhiều nông sản cho quốc gia, làm giàu cho đất nước.

Kinh tế chính trị tư sản cổ điển Anh xác định chỉ có lao động mới là nguồn gốc của của cải và tạo ra sự giàu có thịnh vượng của các quốc gia. Do đó, họ hướng chính sách phát triển kinh tế vào chính sách tạo việc làm và thu hút, sử dụng lao động vào các ngành sản xuất công nghiệp, nông nghiệp, dịch vụ để tạo ra nhiều của cải cho quốc gia, làm giàu cho đất nước.

Các quan niệm trên mặc dù chưa đạt được tính khoa học toàn diện về đối tượng nghiên cứu của kinh tế chính trị, song nó cũng có giá trị lịch sử nhất định và phản ánh trình độ phát triển của khoa học kinh tế chính trị. Chỉ đến chủ nghĩa Mác thì đối tượng nghiên cứu của môn kinh tế chính trị mới được giải quyết khoa học, toàn diện.

1.1.1.2. Đối tượng nghiên cứu của kinh tế chính trị Mác – Lênin

Theo C.Mác và Ph.Ăngghen, quá trình sản xuất xã hội gồm có hai mối quan hệ lớn:

Thứ nhất, mối quan hệ giữa con người với tự nhiên, con người tác động vào tự nhiên, chế biến sản phẩm của tự nhiên bằng công cụ gì, làm như thế nào để cho năng suất lao động cao. Đây chính là mặt kỹ thuật của sản xuất, nó là đối tượng nghiên cứu của các ngành kỹ thuật. Mối quan hệ này chính là lực lượng sản xuất xã hội.

Thứ hai, để sản xuất được thì con người phải có mối quan hệ với nhau, liên kết với nhau, hình thành nên mối quan hệ sản xuất xã hội hay là quan hệ kinh tế xã hội. Mối quan hệ này phản ánh mặt xã hội của sản xuất. Đó là hệ thống các quan hệ giữa người với người trong sản xuất, phân phối, trao đổi và tiêu dùng trong quá trình tái sản xuất xã hội.

Bài giảng Kinh tế chính trị Mác - Lênin

Kế thừa những thành tựu của khoa học kinh tế chính trị cổ điển Anh, dựa trên quan điểm duy vật lịch sử, theo C. Mác – Ph.Ăngghen, kinh tế chính trị không nghiên cứu mặt kỹ thuật của sản xuất mà nó chỉ nghiên cứu mặt xã hội của sản xuất tức là hệ thống các quan hệ sản xuất và trao đổi giữa người với người trong quá trình sản xuất. Đồng thời, theo quan điểm của hai ông, kinh tế chính trị có thể được tiếp cận theo hai nghĩa: nghĩa hẹp và nghĩa rộng.

Theo nghĩa hẹp, kinh tế chính trị nghiên cứu quan hệ sản xuất và trao đổi trong một phương thức sản xuất nhất định. Với cách tiếp cận này được C.Mác khẳng định trong bộ Tư bản, ông cho rằng, đối tượng nghiên cứu của kinh tế chính trị là các quan hệ sản xuất và trao đổi của phương thức sản xuất tư bản chủ nghĩa và mục đích nghiên cứu là tìm ra các quy luật kinh tế (quy luật giá trị thặng dư, tích lũy tái sản xuất...) chi phối sự vận động và phát triển của xã hội tư bản.

Theo nghĩa rộng, Ph.Ăngghen cho rằng: “Kinh tế chính trị là khoa học về những quy luật chi phối quá trình sản xuất vật chất và trao đổi những tư liệu sinh hoạt vật chất trong xã hội loài người... Những điều kiện trong đó người ta sản xuất sản phẩm và trao đổi chúng, thay đổi theo từng nước, và trong mỗi nước lại thay đổi theo từng thế hệ. Bởi vậy, không thể có cùng một môn kinh tế chính trị duy nhất cho tất cả mọi nước và tất cả mọi thời đại lịch sử... môn kinh tế chính trị về thực chất là môn khoa học có tính lịch sử”.

Vậy, theo C.Mác và Ph.Ăngghen, kinh tế chính trị là môn khoa học xã hội mang tính lịch sử, có đối tượng nghiên cứu là hệ thống các quan hệ sản xuất và trao đổi qua đó rút ra các quy luật kinh tế chi phối sự vận động, phát triển của các quan hệ đó.

Mặt khác, chủ nghĩa duy vật lịch sử đã chỉ rõ các quan hệ sản xuất và trao đổi chịu sự tác động biện chứng không chỉ bởi trình độ phát triển của lực lượng sản xuất mà còn chịu sự tác động của cả kiến trúc thượng tầng với các quan hệ sản xuất và trao đổi. Vì vậy, các ông cũng nhấn mạnh, khi nghiên cứu quan hệ sản xuất và trao đổi trong mỗi hình thái kinh tế phải đặt trong mối quan hệ biện chứng với trình độ phát triển của lực lượng sản xuất và kiến trúc thượng tầng tương ứng với hình thái kinh tế xã hội đó.

1.1.1.3. Mục đích nghiên cứu của kinh tế chính trị Mác – Lênin

Mục đích nghiên cứu của kinh tế chính trị Mác – Lênin nhằm phát hiện ra các quy luật kinh tế chi phối các quan hệ kinh tế giữa người với người trong sản xuất và trao đổi gắn với một phương thức sản xuất nhất định. Trên cơ sở đó giúp các chủ thể vận dụng các quy luật đó để tạo ra động lực thúc đẩy con người không ngừng sáng tạo, tạo ra của cải vật chất cho xã hội và giải quyết hài hòa các quan hệ lợi ích xã hội.

Quy luật kinh tế phản ánh những mối liên hệ bản chất, tất yếu, khách quan thường xuyên lặp đi lặp lại của các hiện tượng và quá trình kinh tế.

Quy luật kinh tế chỉ hoạt động và phát huy vai trò của nó thông qua hoạt động kinh tế của con người. Chẳng hạn quy luật giá trị trong nền kinh tế hàng hóa chỉ bộc lộ, phát huy tác dụng của nó thông qua hành vi trao đổi hàng hóa (mua – bán hàng hóa). Khi con người hoạt

Chương 1: Đối tượng, phương pháp nghiên cứu và chức năng của KTCT Mác - Lênin

động kinh tế thì quy luật kinh tế nó tác động vào quan hệ lợi ích kinh tế giữa những người tham gia hoạt động kinh tế (sản xuất, lưu thông, phân phối và tiêu dùng), đồng thời thông qua sự tác động của các quy luật, nó sẽ điều chỉnh hành vi kinh tế của con người cho phù hợp và đảm bảo lợi ích của họ. Chẳng hạn, khi giá cả một mặt hàng nào đó lên quá cao, đối với người tiêu dùng sẽ điều chỉnh hành vi của mình bằng cách hạn chế tiêu dùng hàng hóa đó hoặc tìm hàng hóa khác thay thế. Ngược lại đối với người sản xuất sẽ tìm cách tăng sản xuất mặt hàng đó. Thông qua điều chỉnh các hành vi đó, các lợi ích kinh tế được đảm bảo và thỏa mãn.

Phân biệt quy luật kinh tế với chính sách kinh tế:

Quy luật kinh tế tồn tại khách quan, không lệ thuộc vào ý thức của con người. Con người không thể thủ tiêu được quy luật kinh tế, nhưng có khả năng nhận thức và vận dụng quy luật kinh tế để thỏa mãn nhu cầu lợi ích kinh tế của mình thông qua việc điều chỉnh hành vi kinh tế của mình trước sự tác động của các quy luật kinh tế lên các quan hệ kinh tế. Chẳng hạn, quy luật giá trị hoạt động trong kinh tế thị trường là khách quan.

Chính sách kinh tế là sản phẩm chủ quan của chủ thể nào đó; được xây dựng, ban hành trên cơ sở nhận thức và vận dụng các quy luật kinh tế. Chính sách kinh tế ban hành ra có thể phù hợp hoặc không phù hợp với sự tác động của quy luật kinh tế. Nếu không phù hợp thì chủ thể ban hành có thể ban hành chính sách khác thay thế. Chẳng hạn, ngân hàng nhà nước ban hành chính sách lãi suất tiết kiệm để điều tiết lưu thông tiền tệ, quản lý tiền tệ là sản phẩm chủ quan.

1.2.2. Phương pháp nghiên cứu kinh tế chính trị Mác – Lê nin

Với tư cách là môn khoa học, kinh tế chính trị Mác – Lênin sử dụng phép biện chứng duy vật (phương pháp nghiên cứu chung của mọi môn khoa học) và nhiều phương pháp nghiên cứu khoa học xã hội: quan sát, thống kê, lôgic kết hợp với lịch sử, phân tích tổng hợp, diễn dịch, quy nạp, mô hình hóa... và đặc biệt là phương pháp trừu tượng hóa trong nghiên cứu kinh tế.

Kinh tế chính trị nghiên cứu hệ thống các quan hệ sản xuất và trao đổi, nó mang tính trừu tượng. Các quan hệ kinh tế không thể tiến hành bằng phương pháp thí nghiệm. Do vậy, phương pháp trừu tượng hóa khoa học là một thể mạnh được sử dụng trong nghiên cứu kinh tế chính trị. Bản chất của phương pháp trừu tượng hóa khoa học là gạt bỏ những yếu tố ngẫu nhiên, những hiện tượng tạm thời xảy ra trong các hiện tượng của quá trình nghiên cứu nhằm mục đích phát hiện ra những hiện tượng bền vững, điển hình, lặp đi lặp lại, ổn định của đối tượng nghiên cứu. Trên cơ sở đó nắm được bản chất, xây dựng được các phạm trù và phát hiện được quy luật kinh tế chi phối sự vận động của đối tượng nghiên cứu.

1.3. CHỨC NĂNG CỦA KINH TẾ CHÍNH TRỊ

1.3.1. Chức năng nhận thức

Bất kỳ môn khoa học nào cũng có chức năng nhận thức. Kinh tế chính trị Mác – Lê nin cung cấp cho người học hệ thống tri thức lý luận về sự vận động, phát triển của các quan hệ kinh

Bài giảng Kinh tế chính trị Mác - Lênin

tế giữa người với người trong sản xuất và trao đổi. Cụ thể, môn khoa học cung cấp hệ thống tri thức về các quy luật kinh tế chi phối sự phát triển của sản xuất và trao đổi kinh tế gắn với phương thức sản xuất, về lịch sử phát triển của các quan hệ sản xuất và trao đổi của loài người nói chung, nền sản xuất tư bản chủ nghĩa và thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội nói riêng.

Bên cạnh đó, kinh tế chính trị Mác – Lênin còn cung cấp cho người học các khái niệm, phạm trù kinh tế làm cơ sở cho việc phát triển nhận thức, tư duy của mỗi cá nhân về các quan hệ kinh tế, xã hội.

1.3.2. Chức năng thực tiễn

Kết quả của nghiên cứu kinh tế chính trị (các quy luật kinh tế, phạm trù kinh tế) là cơ sở để chủ thể nhận thức và vận dụng vào thực tiễn kinh tế nhằm mang lợi ích kinh tế.

Đối với các nhà hoạch định chính sách sẽ vận dụng để xây dựng, ban hành chính sách kinh tế để quản trị nền kinh tế đạt hiệu quả cao.

Đối với cá nhân vận dụng để điều chỉnh các hành vi kinh tế của mình sao cho phù hợp nhằm đảm bảo thỏa mãn lợi ích kinh tế và xã hội tối đa.

1.3.3. Chức năng tư tưởng

Kinh tế chính trị Mác – Lênin góp phần tạo lập nền tảng tư tưởng chính trị cộng sản cho những người lao động tiến bộ, yêu chuộng hòa bình, tự do, củng cố niềm tin để phấn đấu thực hiện mục tiêu xây dựng xã hội dân chủ, công bằng, văn minh.

1.3.4. Chức năng phương pháp luận

Lý luận của môn khoa học kinh tế chính trị Mác – Lê nin nghiên cứu các quan hệ kinh tế rút ra các quy luật, phạm trù kinh tế mang tính nguyên tắc, làm nền tảng phương pháp luận nghiên cứu các môn khoa học xã hội nói chung và các môn kinh tế học chuyên ngành.

TÓM TẮT CHƯƠNG

Kinh tế chính trị Mác – Lênin là môn khoa học xã hội bắt nguồn từ sự kế thừa những thành quả của khoa học kinh tế chung của nhân loại, do C.Mác, Ph.Ăngghen sáng lập, được Lênin và các đảng Cộng sản bổ sung, phát triển cho đến ngày nay. Môn khoa học Kinh tế chính trị Mác – Lê nin nghiên cứu các quan hệ xã hội giữa người với người trong sản xuất và trao đổi trong một phương thức sản xuất nhất định gắn với trình độ phát triển của lực lượng sản xuất và kiến trúc thượng tầng của phương thức sản xuất đó.

Các thuật ngữ cơ bản cần hiểu:

Kinh tế chính trị, chủ nghĩa trọng thương, chủ nghĩa trọng nông, kinh tế chính trị tư sản cổ điển, kinh tế chính trị Mác – Lê nin, phương pháp trừu tượng hóa khoa học, quy luật kinh tế, chính sách kinh tế.

Câu hỏi ôn tập:

Chương 1: Đối tượng, phương pháp nghiên cứu và chức năng của KTCT Mác - Lênin

Sự hình thành kinh tế chính trị Mác – Lê nin? Đối tượng và phương pháp nghiên cứu của kinh tế chính trị Mác – Lê nin và ý nghĩa rút ra khi nghiên cứu môn học?

Chương 1: Đối tượng, phương pháp nghiên cứu và chức năng của KTCT Mác - Lênin